

Szakmai beszámoló a BTM Kiscelli Múzeum Újkori Várostartörténeti Főosztályán elvégzett állományvédelmi fejlesztésekről

A Nemzeti Kulturális Alap 209111/4 kódszámú pályázatán 800 000 Ft támogatásban részesített pályázatunk a BTM Kiscelli Múzeum Textil- és Zászló-, illetve Térkép-, Kézirat- és Nyomtatványgyűjteményében őrzött tárgyak egy része tárolási körülményeinek javítására, illetve az elért jobb körülmények fenntarthatóvá tételére irányult. Elsődlegesen a gyűjteményekben szükséges preventív állományvédelmi beavatkozásokat, az elavult tárolóeszközök cseréjét kívántuk elvégezni.

A pályázat keretében sor került:

- Kralovánszky Mária textilrestaurátor művész szerződéses foglalkoztatására,
- 2 db. Extech RH200W hőmérséklet- és légnedvességmérő, valamint a hozzájuk tartozó szenzorok beszerzésére
- műtárgybarát csomagolóanyagok beszerzése:
 - 200 db. savmentes A3 és A4 méretű tárolódoboz,
 - 1–1 tekercs savmentes pallium- és selyempapír,
 - 1200 db. különféle méretű savmentes, félig áttetsző papírtasak,
 - 31 db. különféle méretű habkarton lap,
 - 6 db. PH-semleges archiváló toll a tárgyak feliratozásához.

Beszámoló a Textil- és zászlógyűjteményben lezajlott munkáról:

A pályázat keretében szerződéses munkakörben foglalkoztatott Kralovánszky Mária textilrestaurátor művész hetente egy napot dolgozott a múzeumban dr. Szatmári Judit Anna gyűjteményvezetővel együttműködve. Ennek során kb. 880 tárgyat, elsősorban viseleteket, ruhákat, illetve részben asztalneműket, kendőket tekintettek át. A munka részét képezte a tárgyak revíziója mellett a tárgyleírások pontosítása, a ruhák datálása, valamint – a lehetőségekhez mérten – szakszerű elhelyezése is. A folyamat során minden esetben digitalizáltuk is a tárgyakat, amiben a Kiscelli Múzeum fotósa, Fáryné Szalatnyay Judit is részt vett, de az egyszerűbb darabokat csak a raktárban fotóztuk le. Ebben is részt vett Kralovánszky Mária, hiszen a tárgyak mozgatása, elővételük-elpakolásuk többmberes feladat. Sor került a tárgyak szükséges átcsomagolására, a savmentes papírok cseréjére, kisebb javításokra is. Ha a tárgyak kézben voltak, akkor rögtön lehetőség volt a következő évek tervezett kiállításaihoz előzetesen rögzíteni a későbbi restaurálási, tisztítási feladatokat. Ebben a textilrestaurátor szakszerű segítsége, jártassága nélkülözhetetlen volt. A

pontosított tárgyleírásokat, datálásokat átvezettük a különféle nyilvántartásokba (kartonok, digitális adatbázis, polcjegyzék), amelyeket az elkészült fotókkal is kiegészítettünk. A továbbiakban a múzeum igyekszik saját, vagy későbbi pályázati forrásból tovább folytatni ezt a munkát, amíg a gyűjtemény teljes állománya feldolgozásra nem kerül. Kiválasztottunk 5 db. ruhát, amelyekről szabásminta, valamint másolat/rekonstrukció készül. Ezek bemutatását, használatát a 2023-ban nyíló *Budapesti divat 150 éve* című kiállításban tervezzük. A munkákról a Kiscelli Múzeum Facebook-oldalán közzétett két posztban számoltunk be.

Beszámoló a Térkép-, Kézirat- és Nyomtatványgyűjteményében elvégzett munkáról:

A gyűjteményünkben őrzött 580 nagy alakú térképeket, okleveleket és céhleveleket – szükség esetén a régi savas hordozóikról való leválasztását, paszpartukból való kiemelést követően – savmentes palliumokba helyeztük át. Tárolásuk továbbra is a régi fa fiókos szekrényekben történik. A dobozokban tárolt céhes iratok közül kiemeltük a még ott található néhány összehajtván tárolt, nagyalakú céhlevelet, s restaurátori beavatkozás után ezeket is áthelyeztük a szekrényben, fektetve tárolt műtárgyak közé. Az állományvédelmi munkákkal párhuzamosan elvégeztük a korábban már nagyrészt digitalizált térkép- és oklevéltanyag ellenőrzését, pótoltuk a hiányokat.

A múzeumunkban őrzött és dobozokban tárolt nagyértékű céhes iratanyagot teljesen újrarendeztük. A korábban kissé esetleges rendben tárolt mesterkönyveket, nyilvántartó- és számadáskönyveket, vándorkönyveket, működési és személyes iratokat stb. céhenként csoportosítva új savmentes tárolódobozokban helyeztük el. A dobozok elhelyezése céljából célszerűbb módon, új polcokkal kiegészítve átszereltük a meglévő Dexion-Salgó polcokat.

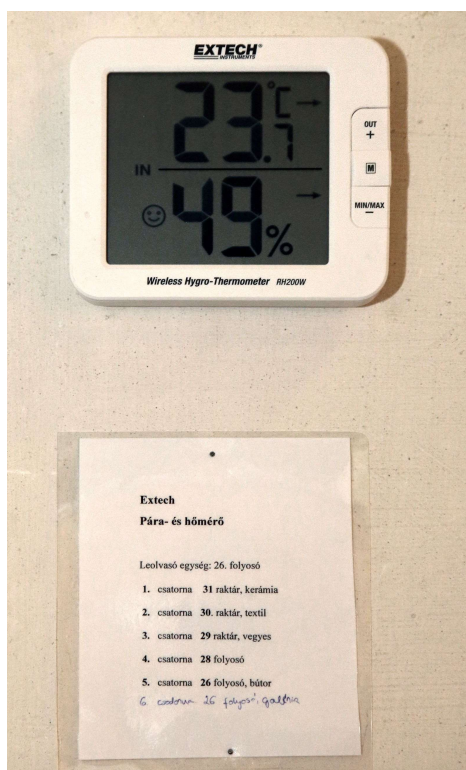
Az 1914 db. papír alapú céhes iratot, tárgyat külön-külön savmentes papírtasakokban, illetve a műtárgykezelők által erre a célra készített csomagolásban helyeztük el. A túlméretes (A3 dobozokban el nem helyezhető) tárgyak számára múzeumunk restaurátorai habkartonból egyedi tárolóeszközöket gyártottak. A teljes céhes iratanyagról új raktári jegyzéket állítottunk össze Excel-táblázatos formában, amelybe – a szükséges, nem csekély mennyiségű pontosítást, kiegészítést is elvégezve – átvezettük a korábban használatban volt leírókartonok adatait is.

A jegyzékben a múzeum papírrestaurátorának bevonásával rögzítettük a tárgyak állapotát is, kiemelve és konzerválva a sürgős állományvédelmi beavatkozást igénylő (pl. penészes) tárgyakat. A jegyzék alapján a többi konzerválandó tárgyat papírrestaurátor műhelyünk elkövetkező évi munkatervi munkái közé tudjuk majd ütemeztetten

beosztani. Az átrendezés során kiderült, hogy – főleg a szálas iratanyag, illetve a vándorkönyvek között – számos leltározatlan tárgy is található, ezeket törzsanyagként nyilvántartásba vettük. Egy különleges tárgy kapcsán az elvégzett munkákról Facebook-posztban számoltunk be.

A textil- és papírtárgyaink elhelyezésére szolgáló raktárhelyiségekben a klíma monitorozása céljából két hőmérséklet- és légnedvességmérőt és hat szenzort helyeztünk el, a felelős műtárgykezelők feladatai közé iktatva ezek naplózását.

A szakmai beszámoló elérhetősége a Kiscelli Múzeum honlapján:

http://kiscellimuzeum.hu/palyazati_beszamolok

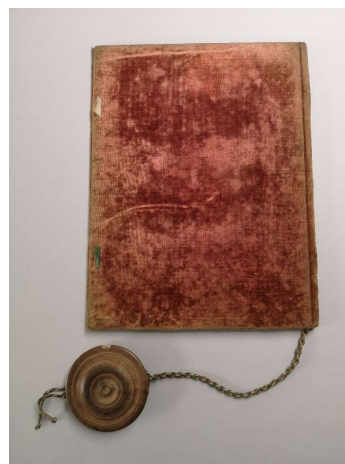
Beszámoló az elvégzett papírrestaurátori munkákról

Összességében elmondható, hogy a BTM Kiscelli Múzeumban őrzött céhes iratok jó állapotban maradtak fent. A legtöbb tárgy esetében megfigyelhetünk használatból eredő sérüléseket és felületi szennyeződéseket. A vándorkönyvek esetében a tárgyakon lévő károsodások sajátossága, a használatból származó kopások, szakadások, szennyeződések, egyes esetekben a könyvtábla részleges vagy teljes hiánya.

A szemrevételezéskor megállapítható volt, hogy azok a céhes könyvek, amelyeket napi szinten használtak, például a könyvelés során, szerkezetileg meggyengültek. Jellemző sérülések a nyílás mentén kialakult szakadások, a gerinclemez leszakadása vagy épp hiánya, a könyvtábla deformációja, szakadása vagy hiánya. Néhány esetben tapasztalható volt a lapok hiánya, amelyeket szándékosan vágtak ki a könyvekből.

A további céhes iratok, oklevelek, szabályzatok stb. jóminőségű alapanyagokból (rongypapírból, pergamenből) készültek. Feltételezhetjük, hogy ezekre a dokumentumokra – amíg használatban voltak – jobban vigyáztak. A felmérés során kismértékű felületi szennyeződéseket, kisebb kopásokat, a bársonyborítás színének fakulását lehetett megfigyelni.

Emellett tapasztalható volt néhány darab esetében a felületen kisebb-nagyobb mértékű penészfolt. Ezek a darabok kiemelésre kerültek, és megtörtént a tárgyak fertőtlenítése.

A felmérés közben a jegyzékben külön jelöltük a restaurálandó vagy konzerválandó tárgyakat, ide azok a dokumentumok lettek besorolva, amelyek az idők folyamán elvesztették szerkezeti stabilitásukat a szakadások vagy a hiányok révén. Az ilyen mértékben sérült

tárgyak kezelése megkezdődött. A restaurálás és konzerválás során a tárgyakat szárazon megtisztítottuk, ha savasodás volt jelen, akkor nedves közegben savtalanításra is sor került. A meggyengült részek, szakadásokat megragasztottuk alátámasztottuk. A szerkezeti gyengeséget okozó hiányok pótlásra kerültek.

Az összehajtva tárolt okleveleket párásítottuk, lenehezítettük és kisimított állapotba kerültek elhelyezésre a fiókos tárolóba.

Budapest, 2022. június 25.

dr. Szatmári Judit Anna muzeológus

dr. Csáki Tamás muzeológus

Vágány Judit restaurátor